

Vilniaus
universiteto
leidykla

KNYGO TYRA 85

ISSN 0204-2061

(ONLINE) ISSN 2345-0053

VILNIUS UNIVERSITY

BOOK SCIENCE

2025

VOLUME

RESEARCH PAPERS

PUBLISHED SINCE 1961

VILNIUS 2025

**DEDICATED TO THE 100TH ANNIVERSARY
OF PROFESSOR VLADAS ŽUKAS**

85

Edited by

DOMAS KAUNAS,

TOMAS PETREIKIS

ISSN 0204-2061

(ONLINE) ISSN 2345-0053

VILNIAUS UNIVERSITETAS

KNYGOTYRA

2025

85

TOMAS

MOKSLO DARBAI

LEIDŽIAMI NUO 1961 M.

VILNIUS 2025

SKIRIAMA PROFESORIAUS VLADO ŽUKO 100-MEČIUI

Sudarė

DOMAS KAUNAS,

TOMAS PETREIKIS

REDAKTORIŲ KOLEGIJA / EDITORIAL BOARD

Vyriausioji redaktorė / Editor-in-Chief

Prof. dr. Aušra Navickienė

Vilniaus universitetas, Lietuva (Komunikacija ir informacija) / Vilnius University, Lithuania (Communication and information)

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojai /

Deputy Editors-in-Chief

Prof. habil. dr. Domas KAUNAS

Vilniaus universitetas, Lietuva (Komunikacija ir informacija) / Vilnius University, Lithuania (Communication and information)

Prof. dr. Elena MACEVIČIŪTĖ

Buroso universitetas, Švedija (Komunikacija ir informacija) / University of Borås, Sweden (Communication and information)

Atsakingasis sekretorius / Executive secretary

Dr. Kšištof TOLKAČEVSKI

Vilniaus universitetas, Lietuva (Komunikacija ir informacija) / Vilnius University, Lithuania (Communication and information)

Nariai / Editors

Habil. dr. Ona ALEKNAVIČIENĖ

Lietuvių kalbos institutas, Lietuva (Filologija) / The Institute of the Lithuanian language, Lithuania (Philology)

Prof. dr. Roma BONČKUTĖ

Klaipėdos universitetas, Lietuva (Filologija) / Klaipėda University, Lithuania (Philology)

Prof. dr. Larisa DOVNAR

Nepriklausoma tyrėja (Komunikacija ir informacija) / Independent researcher (Communication and Information)

Dr. Reda GRIŠKAITĖ

Lietuvos istorijos institutas, Lietuva (Istorija) / The Lithuanian Institute of History, Lithuania (History)

Prof. habil. dr. Božena KOREDCZUK

Wroclavo universitetas, Lenkija (Komunikacija ir informacija) / University of Wrocław, Poland (Communication and Information)

Prof. dr. Miha KOVAČ

Liublianos universitetas, Slovėnija (Komunikacija ir informacija) / University of Ljubljana, Slovenia (Communication and Information)

Dr. Tuija LAINE

Helsinkio universitetas, Suomija (Komunikacija ir informacija) / University of Helsinki, Finland (Communication and Information)

Dr. Jolita LIŠKEVIČIENĖ

Vilniaus dailės akademija, Lietuva (Menotyra) / Vilnius Academy of Arts, Lithuania (History and Theory of Arts)

Prof. dr. Martyn LYONS

Naujojo Pietų Velso universitetas, Australija (Komunikacija ir informacija) / University of New South Wales, Australia (Communication and Information)

Doc. dr. Aile MÖLDRE

Talino universitetas, Estija (Komunikacija ir informacija) / Tallinn University, Estonia (Communication and Information)

Prof. dr. Arvydas PACEVIČIUS

Vilniaus universitetas, Lietuva (Komunikacija ir informacija) / Vilnius University, Lithuania (Communication and Information)

Dr. Tomas PETREIKIS

Vilniaus universitetas, Lietuva (Komunikacija ir informacija) / Vilnius University, Lithuania (Communication and Information)

Habil. dr. Christiane SCHILLER

Berlyno Humboldtų universitetas, Vokietija (Filologija) / Humboldt-Universität zu Berlin, Germany (Philology)

Prof. dr. Zoran VELAGIĆ

Osijeko universitetas, Kroatija (Komunikacija ir informacija) / University of Osijek, Croatia (Communication and Information)

Prof. dr. Josée VINCENT

Šerbruko universitetas, Kanada (Filologija ir komunikacija) / Université de Sherbrooke, Canada (Philology and Communication)

Prof. dr. Adriaan van der WEEL

Leidenos universitetas, Nyderlandai (Komunikacija ir informacija) / Leiden University, Netherlands (Communication and Information)

Prof. dr. Viesturs ZANDERS

Latvijos universitetas, Latvija (Komunikacija ir informacija) / University of Latvia, Latvia (Communication and Information)

REDAKTORIŲ KOLEGIJOS GARBĖS NARIAI / HONORARY MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

Doc. dr. Alma BRAZIŪNIENĖ

Vilniaus universitetas, Lietuva (Komunikacija ir informacija) / Vilnius University, Lithuania (Communication and information)

Prof. dr. Leslie HOWSAM

Vindzoro universitetas, Kanada (Istorija) / University of Windsor, Canada (History)

Prof. habil. dr. Krzysztof MIGOŃ

Wroclavo universitetas, Lenkija (Komunikacija ir informacija) / University of Wrocław, Poland (Communication and Information)

Domas KAUNAS, Tomas PETREIKIS.
Pratarmė • 7

Straipsniai

Arvydas PACEVIČIUS. Vilniaus universiteto profesorių asmeninių bibliotekų raida ir likimai 1803–1832 m.: aktualios tyrimų kryptys • 13

Remigijus MISIŪNAS. Leidybos vieta finansines paslaugas teikusių senosios išėivijos verslininkų veikloje: Jono M. Tananevičiaus atvejis • 94

Neringa LATVYTĖ. Auditorijos dekodavimo strategijos: Žydų muziejaus Vilniuje (1944–1949) atminties komunikacija • 121

Tetiana KACHAK, Tetyana BLYZNYUK, Roman GOLOD. Vaikų literatūros cenzūra totalitarinėje ir posttotalitarinėje Ukrainos visuomenėje (anglų k.) • 159

Asta URBANAVIČIŪTĖ-GLOBIENĖ. Lietuvių nacionalinės kultūrinės periodikos leidyba 1997–2018 m.: kaitos procesai ir adaptacija • 198

Miha KOVAČ, Mojca KOVAČ-ŠEBART, Jasna MAŽGON. Knygų skaitymo įpročiai tarp Slovėnijos universitetų studentų: iššūkiai ir skaitymo kultūros ateitis (anglų k.) • 227

Tomas PETREIKIS, Nijolė BLIŪDŽIUVIENĖ. Nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos

duomenų skaitmeninė integracija: bendraeuropiniai projektai ir Lietuvos patirtis • 246

Šaltiniai

Domas KAUNAS. Vladas Žukas universiteto auditorijose ir moksle • 277

Teodoras ŽUKAS. Vlado Žuko atsiminimai: šaltinis, liudijimas, refleksija • 298

Saulius ŽUKAS, Inga LIEPAITĖ, Eglė JOVAIŠAITĖ, Gintautas ČERNECKIS, Gintautas TRUMPIS. Atsiminimai apie Vladą Žuką • 321

Recenzijos

Elena MACEVIČIŪTĖ. Katinai, dailidės ir buhalteriai: Wayne'o de Fremery bibliografijos interpretacija XXI amžiuje • 338

Kronika

Evelina PADRĖZAITĖ. Profesoriaus Vlado Žuko 100-ųjų gimimo metinių minėjimas Vilniaus universitete • 344

Tomas PETREIKIS, Aušra NAVICKIENĖ. Apginta disertacija apie lietuvių nacionalinės kultūrinės periodikos leidybą • 348

In Memoriam

Tomas PETREIKIS. Violeta Černiauskaitė (1965 05 05–2025 05 31) • 352

Atmena Knygotyros autoriams • 355

Contents

Domas KAUNAS, Tomas PETREIKIS.
Preface (in Lithuanian) • 7

Articles

Arvydas PACEVIČIUS. The Development
and Fate of Vilnius University
Professors' Personal Libraries in
1803–1832: Current Research Areas
(in Lithuanian) • 13

Remigijus MISIŪNAS. The Place of
Publishing in the Activities of Old
Diaspora Entrepreneurs Engaged in
Financial Services: The Case of Jonas
M. Tananevičius (in Lithuanian) • 94

Neringa LATVYTĖ. Audience Decoding
Strategies: Memory Communication of
the Jewish Museum in Vilnius (1944–
1949) (in Lithuanian) • 121

Tetiana KACHAK, Tetyana BLYZNYUK,
Roman GOLOD. Censorship in
Ukrainian Children's Literature in
Totalitarian and Post-Totalitarian
Society • 159

Asta URBANAVIČIŪTĖ-GLOBIENĖ.
Lithuanian National Cultural Periodical
Publishing in 1997–2018: Processes of
Change and Adaptation
(in Lithuanian) • 198

Miha KOVAČ, Mojca KOVAČ-ŠEBART,
Jasna MAŽGON. Book Reading Habits
of University Students in Slovenia:
Challenges and the Future of Reading
Culture • 227

Tomas PETREIKIS, Nijolė
BLIŪDŽIUVIENĖ. Digital Integration
of National Retrospective Bibliography
Data: Pan-European Projects and

Lithuanian Experience
(in Lithuanian) • 246

Sources

Domas KAUNAS. Vladas Žukas as a
University Lecturer and Researcher
(in Lithuanian) • 277

Teodoras ŽUKAS. The Memoirs of
Vladas Žukas: Source, Evidence,
Reflection (in Lithuanian) • 298

Saulius ŽUKAS, Inga LIEPAITĖ,
Eglė JOVAIŠAITĖ, Gintautas
ČERNECKIS, Gintautas TRUMPIS.
Memories of Vladas Žukas (in
Lithuanian) • 321

Reviews

Elena MACEVIČIŪTĖ. Cats, Carpenters,
and Accountants: Interpretation of
Bibliography in the 21st Century by
Weyne de Fremery (in Lithuanian) • 338

Chronicle

Evelina PADRĖZAITĖ. Commemoration
of Professor Vladas Žukas's 100th Birth
Anniversary at Vilnius University
(in Lithuanian) • 344

Tomas PETREIKIS, Aušra
NAVICKIENĖ. Doctoral Thesis
on Publishing of Lithuanian
National Cultural Periodicals (in
Lithuanian) • 348

In Memoriam

Tomas PETREIKIS. Violeta
Černiauskaitė (1965 05 05–2025 05 31)
(in Lithuanian) • 352

Reminder for authors • 357

PRATARMĖ

Tokių mokslininkų, kaip profesorius, habilituotas daktaras Vladas Žukas, sukaktys tampa įvykiu: minimos, įprasminamos darbais ir atminimo ženklais, iš mokslinio ir akademinio kapitalo semiamasi patirties. Į šį sąrašą patenka ir vertingiausių veikalų pakartotinės laidos bei dienos šviesos dar neišvydusių rankraščių publikacijos. Savo valandų V. Žukas jau sulaukė. Tai patvirtina devyنياتdešimtmečio proga kolegų ir Vilniaus universiteto specialistų profesionaliai parengta bibliografijos rodyklė¹, ant Vilniuje, šalia Baltojo tilto, esančių Mokslininkų namų (J. Tumo-Vaižganto g. 9) sienos atidengta paminklinė lenta, šimtmečio sukakties proga įvykę ir gausių lankytojų sulaukę tokie renginiai kaip „Atminimo popietė“ ir paroda „Prisiminimų puslapiai...“ erdviuose Vilniaus universiteto bibliotekos salėse, atminimo renginys su V. Žukui dedikuotų ekslibrisų ir dailės kūrinių paroda Beatričės Grincevičiūtės bute-muziejuje Vilniuje (A. Vienuolio g. 12), bibliotekininkų profesinės bendruomenės renginys Adomo Mickevičiaus bibliotekoje (Trakų g. 10), Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Lituanistikos skaitykloje veikusi V. Žuko darbų paroda bei kitos viešos pagarbos paraiškos.

Gimtojo krašto Radviliškio rajono Sidabravo bibliotekoje (Vaižganto g. 2) jau 2014 m. buvo įkurtas profesoriaus Vlado Žuko memorialinis kambarys. Jo ekspozicija sudaryta iš šeimos dovanų: įžymiojo kraštiečio paliktų senųjų knygų, dailės kūrinių (Vytauto Ciplijausko tapyto Profesoriaus mamos Onos Žukienės, sūnaus Vaidoto tapyto tėvo portreto), Felicijos Bortkevičienės kalbos

- 1 *Vladas Žukas*: bibliografijos rodyklė, 1950–2014 / Vilniaus universitetas, Vilniaus universiteto biblioteka, Komunikacijos fakulteto Knygotyros ir dokumentotyros institutas; [parengė Salomėja Peciułkienė, Eglė Akstinaitė-Veličkienė, Dalia Valikonytė, Žiedūnė Zaveckienė]; [sudarė Domas Kaunas]. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015. 194, [1] p.: iliustr., faks., portr.

premijos statulėlės ir kitų asmeninių daiktų. Memorialinis kambarys gausiai lankomas. Vien sukaktuvinais metais į biblioteką užsuko daugiau kaip trys šimtai Baltijos kelio motociklininkų – motorinio dalyvių. Už jaukią memorialinio kambario aplinką ir įdomią ekspoziciją jie gyrė, pagal išankstinį planą vykdė ralio užduotis, gilinosi, duomenis fiksavo, fotografavo ir dėkojo steigėjams, nuoširdžiai darbuotojai bibliotekininkei Jūratei Kurandienei. Atsisveikino draugais ir pažadėjo dar lankytis.

Profesorius, habilituoto daktaro Vlado Žuko (1925–2014) vardas bei autoritetas yra pripažintas ne tik Lietuvos, bet ir kitų Baltijos regiono šalių humanitarinių bei socialinių mokslų srityse dirbančių mokslininkų bendruomenėse. Produktivus senosios raštijos tyrinėtojas, knygotyrininkas, bibliografotyrininkas, kultūros istorikas, moderniojo meno kolekcininkas pasižymėjo aukšta erudicija, profesionaliai įvaldytu tyrimų teorijos ir metodų arsenalu, kritiniu mokslo išteklių vertinimu ir šaltinių interpretavimu. Pažymėtinas pavyzdinis atidumas ir prierašumas prie svarbių Lietuvos kultūros istorijos temų, kurios ne vienos lietuvių kartos savimoneje yra įgijusios sakralinę ir simbolinę reikšmę. Profesorius buvo lituanistas pagal Universiteto diplomą (studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą, 1972 m. įgijo filologijos mokslų daktaro laipsnį, 1980 m. suteiktas profesoriaus vardas, atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę ankstesnis daktaro laipsnis nostrifikuotas filologijos mokslų habilituoto daktaro laipsniu. Anksti tapęs pripažintu žymiausios akademinės bendruomenės – Vilniaus universiteto – nariu, beveik visą pedagoginės ir mokslinės veiklos laiką (keturis dešimtmečius) paskyrė lietuviškos raštijos, knygos kultūros ir istorijos tyrinėjimams. Jie įgyvendinti lietuvių bibliografijos akademiniiais kursais, disertacijomis, dvidešimt aštuoniomis knygomis, studijomis ir straipsniais. Juose ryškia linija eina kovos dėl gimtosios kalbos viešojo vartojimo, rašto, knygos lietuviškais spaudmenimis teisių imperinės Rusijos priespaudos laikais motyvas. Mokslininko veikaluose atskleistas panoraminis knygos, ypač kritiniais momentais, vaidmuo formuojant bendrinę kalbą (labiausiai knygų žemaičių ir aukštaičių tarmių pagrindu) ir tautinės saviminės brandą.

Kelias koncentruotas tyrimų strategines linijas išryškina jo publikacijų viso teminė ir tipologinė analizė. Iš jos ryškėja pirmenybė žymiesiems plačiąja prasme XIX–XX a. lietuvių kultūros veikėjams. Dėmesys jų asmenybėms, gyvenimo ir charakterių savitumams suteikė galimybių mokslinėmis interpretacijomis nustatyti platesnius veiklos akiračius, būties esmę, daugiau spalvų – žmogiško jaukumo ir šilumos, jų kilmę, išsilavinimą, etinius pagrindus ir socialinius interesus, pilietines ir patriotines nuostatas, tyrimų išliekamąją vertę.

Profesoriaus tyrimų ir iš jų išsirutuliojusių akademinių kursų atrama tapo bibliografiniai šaltiniai, bibliografinių veikalų lietuvių ir europinėmis kalbomis ištekliai, jų įtaka mokslui ir kultūrinei edukacijai. Ši kryptis įgyvendinta ne tik patirties tyrimais, bet ir asmeniškai bei kolektyviai rengiamomis personalinėmis ir teminėmis rodyklėmis. Jis buvo lietuvių retrospektyviosios nacionalinės bibliografijos rengimo programos dalyvis ir sudarytojas.

Dažnos bibliografijos lauko atodangos vedė Didžiosios Lietuvos kalbos paminklų (dominikono Dominyko Sutkevičiaus istorinio lietuvių kalbos žodyno rankraščio, europinio išsilavinimo Eduardo Volterio surinktos lietuvių bei latvių lingvistinės medžiagos pagrindu parengto, tačiau pervartų metais dingusio žodynėlio, vilniečio Jurgio Šlapelio leksikografinių bei kitų autorių ankstyvųjų kalbotyros darbų) link. Jų rengėjai bei paveldas tapo lietuvių enciklopedinių veikalų brandinimo bei kokybės siekio užduotimi. Filologinis pasirengimas V. Žuką motyvavo tyrinėti lietuvių kalbos mokslo bibliografijos šaltinius, skelbti kalbininkų (Juozo Balčikonio, Kazimiero Būgos, Ernsto Fraenklio, Jono Jablonskio) archyvinę medžiagą. Paminėtinos publikacijos ir straipsniai apie XX a. paskutinių dešimtmečių kalbininkus, studijų laikų Vilniaus universiteto autoritetus prof. J. Balčikonį, Dominyką Urbą, Aleksandrą Žirgulį, knygą apie artimą bičiulį lituanistą prof. Juozą Pikčilingį (*Gyvenimas gimtajai kalbai*, 2001). V. Žuko darbai publikuoti ne tik Lietuvos, bet ir Baltijos šalių, Lenkijos ir Rusijos mokslo leidiniuose.

Patys svarbiausi, knygomis paskelbti prof. V. Žuko veikalai sudaro tęstinį ir užbaigtą tyrimų ciklą, kurį pavadintume „Lietuvių knygos kultūra bei jos kūrėjai: tarp tradicijos ir novatoriškumo“. Giliausi ir reikšmingiausi tyrimai aprėpė lietuvių spaudos tradiciniu raidynu draudimo bei kovos prieš jį 1864–1904 m. epochos, po jo panaikinimo atgijusios lietuvių 1905–1917m. bei Lietuvos Respublikos 1918–1940 m. spaudos leidybos ir sklaidos istoriją. Jie paskelbti monografiniais veikalais. Ypač nuosekliai gilintasi į nepriklausomos Lietuvos Respublikos spaudos leidybą ir leidyklas. Jos pasiekė pramoninio knygos verslo ir meno europinį lygį. Šiose knygose pirmą kartą pateikta ir susistemintų bei metodologiškai apibendrintų duomenų apie knygos kultūros poveikį visuomenei, knygotyros nuopelnus siekiant įtakos akademiniam mokslui rezultatų. Bene ryškiausiu orientyru laikytas Lietuvos, nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo universiteto profesorius ir mokslinės bibliotekos direktorius Vaclovas Biržiška. Jo asmenybės, darbų pločio, gylio ir išliekamosios reikšmės temą vainikavo fundamentali monografija *Gyvenimas knygai: Vaclovas Biržiška* (2012). To meto knygos meno viršūne, Profesoriaus teigimu, tapo pasaulinėse ir nacionalinėse grafinio meno parodose apdovanotos Viktoro Petravičiaus, Domicelės

Tarabildienės, Telesforo Kulakauskio knygos, ryškėjo ir kitų, jaunosios kartos dailininkų moderniojo spaudos dizaino siluetai.

Modernėjant mokslui, V. Žukas anksti susitelkė į asmeninių, visuomeninių bei valstybinių bibliotekų, skaitymo problemų, bibliofilijos, jos sąjūdžio tyrimus. Vertindamas Nepriklausomos Lietuvos inteligentijos nuopelnus bibliofilijai, edukaciniu tikslu 1977–1981 m. vadovavo Vilniaus Martyno Mažvydo knygos bičiulių klubui. Jo darbo bei publikacijų pėdsakai matomi šalies ir tarptautinių lygmenimis. Nepaisant to, ideologinei cenzūrai V. Žuko veikloje užfiksavus prasilenkimus su režimo vykdoma tautinės kultūros diskriminacine politika ir (neoficialiai) dėl atsiribojimo nuo komunistų partijos iš pareigų buvo priverstas pasitraukti.

Egodokumentiniai tyrimai (liudijimų, dienoraščių, korespondencijos ir kitos medžiagos komentuotos publikacijos) laikytini mokslininko darbo kasdienybe. Iš jo atsiskleidžia aukšta šaltinių tyrėjo kvalifikacija: pagrindinės darbų linkmės – išteklių formavimas, dokumentų klasifikavimas, metodai, taikymas tiriamuosiuose darbuose ir akademinėse priemonėse. Dar Profesoriaus gyvenimo metais išryškėjo nuosekliai kurto asmeninio egodokumentinio paveldo išteklių išliekamasis svoris bei perspektyva: didelė ir plataus spektro mokslo, meno ir kultūros dokumentų tyrimų bazė. Šiandien korespondencijos, atsiminimų, dienoraščių užrašų, mokslinio darbo tikslu kone visos mokslinės veiklos laikotarpiu kaupti asmeniškai fiksuoti mokslo, meno bei kultūros veikėjų tyrimų ir publikavimų poreikiams dokumentuoti liudijimai saugomi Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriaus fonde, pavadintame prof. Vlodo Žuko vardu. Jo aprėptis: nuo ištakų 1965 m. iki paskutinių gyvenimo dienų. Šaltinių išteklių naudojimas vis sparčiau didina pagreitį. Minėtame fonde įvairių humanitarinių mokslų šakų tyrėjai randa ir ras duomenų apie paties V. Žuko asmeninius tarptautinio pobūdžio mokslo ir kultūros ryšius su Baltijos šalių, Lenkijos, Baltarusijos, Bulgarijos, Rusijos, Ukrainos, lietuvių išeivijos Vakarų Europoje bei Šiaurės Amerikoje iškiliais mokslininkais, menininkais ir kultūros darbuotojais.

Svarbiausių universitetinių dalykų dėstytojas profesorius, edukologas, rezultatyvus mokslo tyrėjas vadovavo Vilniaus universiteto Istorijos, nuo 1991 m. – Komunikacijos fakulteto absolventų baigiamiesiems darbams, dalyvavo daktaro disertacijų gynimo tarybose, kūrė šiuolaikinę Lietuvos valstybės specialistų ir mokslininkų potencialą. Tai puikaus rezultatyvumo pavyzdys Lietuvos moksle. Profesoriaus tyrinėjimai yra parengti remiantis nuo Vytauto Didžiojo universiteto įsteigimo ugdoma knygotyros istoriografijos tradicija ir užsienio mokslo mokyklų patirtimi. Šie veikalai yra vertinami mokslininkų ir

specialistų, jie naudojami šių dienų universitetų auditorijose dėstant svarbiausius komunikacijos ir informacijos mokslo krypties akademinius kursus.

Už akademinius nuopelnus ugdant aukštos kvalifikacijos specialistus Lietuvos bibliotekininkų draugija profesoriumi V. Žukui 1994 m. suteikė Draugijos garbės nario vardą, už imperinės Rusijos įvesto spaudos draudimo lietuviškais rašmenimis draudimo tyrimus jo panaikinimo 100-čio proga (2004) paskirta Felicijos Bortkevičienės kalbos premija. Dabartiniam vartotojui teikiamas Vilniaus universiteto „Knygotyros“ mokslo darbų specialusis tomas, siejamas su asmeninės sukakties šimtmečiu. Profesorius šį leidinį 1967–1969 m. redagavo, 1985–1991 m. ėjo redaktorių kolegijos nario pareigas, skvarbiu dėmesiu bei didelėmis pastangomis nuolat kėlė „Knygotyros“ reitingus ir tarptautinį pripažinimą. Jo moksliniai darbai sudaro itin vertingą leidinio publikacijų dalį.

Profesoriaus sukaktiui dedikuotas tomas sudarytas iš įvairiopos paskirties bei turinio mokslinių ir egodokumentinių publikacijų. Dalis jų skirta V. Žuko dešimtmečiais vykdytoms tyrimų temoms. Jie laikytini mokslininko darbų tęsiniu. Komunikacijos fakulteto auklėtiniai, pripažinti ir jaunesnieji mokslininkai, analizuoja nacionalinės bibliografijos duomenų skaitmeninės integracijos, akademikų asmeninių bibliotekų raidos ir paveldo kultūros, šiuolaikinės kultūrinės periodikos struktūros sanklodos ir leidybos būklės problemas. Su V. Žuko interesais susijęs ir Vilniuje veikiantis Žydų muziejus, turintis unikalią biblioteką.

V. Žuko mokslo interesų lauką atliepia Vilniaus universiteto bibliotekoje sukaupto knygos meno fondo atodanga, skaitymu biblioterapijai teikiamo poveikio optimizavimo problema (kartą Profesorius bandė į ją gilintis kartu su disertaciją rengti pasišovusia doktorante). „Knygotyroje“ daugėja Ukrainos tyrėjų publikacijų. Šiame tome bus pristatyti tyrimų duomenys apie vaikų literatūros cenzūrą totalitarinėje ir posttotalitarinėje epochoje. Jos represyvus taikymas neaplenkė ir Lietuvos vaikų literatūros. Mokslo iššūkiai, tiesa, kitokio pobūdžio, nesitraukia ir šiandien. Tai atskleidžia Slovėnijos tyrėjų kolektyvo naujoviškas darbas apie šios šalies universitetų studentų skaitymo problemas ir ateities perspektyvas. Temos ir tyrimų duomenys aktualūs, sulauks vartotojų vertinimų, kartu didins diskusijų pagreitį ir tikslins tolesnių tyrimų orientyrus.

Priartėti prie Profesoriaus asmenybės tiesiogiai talkins egodokumentinių liudijimų ir atminties skyrius. Pirmajam teko tik du straipsniai, parengti vieno iš Profesoriaus mokinių ir į mokslą linkusio Žukų genties jaunosios kartos atstovo dr. Teodoro Žuko. Tenka pripažinti šio žanro publikacijų nedidelį pasirinkimą. Problemą lėmė asmenybės amžininkų stygius, ypač filologų, su kuriais V. Žukas kartu studijavo buvusiam Vilniaus universiteto jungtiniame

Filologijos-istorijos mokslų fakultete ir su kuriais ilgai išlaikė užmegztus ryšius. Atminties skyrių sudaro lakoniškų pasakojimų rinkinys momentinių kontaktų tema, pastabos apie bendravimą abipusiškai svarbiu klausimu, rūpinimąsi sukaupto rankraštinio paveldo išsaugojimu, bibliofilijos interesais grįstus ryšius. Iš jų daugiau atsiskleis V. Žuko pasirengimas ir mobilumas knygos kultūrą populiarinti visuomenėje. Giliau suvokti Profesoriaus vidinę asmenybę, jo charakterį, elgseną šeimoje, savijautą artimoje bei politika paženklintoje aplinkoje padės sūnaus Sauliaus Žuko šaltiniais patikrintų išvalgių atsiminimų lapai. Ateičiai liktų užduotis atsiminimais ir išsamia studija atskleisti V. Žuko polinkį į meną, jo kolekcionavimo genezę ir pagreitį, galutinį rezultatą bei jo likimą. Būtiniausias šaltinis guli po ranka: paties kūrėjo gyvenimo pabaigoje statytas pamėgto meno paminklas – asmeninės kolekcijos albumas *Susitikimai su daile*².

Bendrąjį egodokumentinių liudijimų ir atsiminimų šaltinių išteklių sudarė paties V. Žuko rankraščiais likę ir publikuoti atsiminimai apie bendradarbiavimą su kultūros, mokslo ir meno sąjūdžio dalyviais, chronologinę orientaciją teikiančios dedikacijos paskutiniu amžiaus tarpsniu dažnai leidžiamose knygose, tome dalyvaujančių autorių atsiminimai, užrašai, biografinės pastabos. Daug aiškumo įnešė šeimos ir įvairaus amžiaus Žukų genties narių liudijimai, konsultacijos, pastabos, paveldo saugotojų informacija apie jo gyvybingumą. Nors ir nesiryžę imtis atsiminimų fiksavimo, naudingomis žiniomis prisidėjo Profesorius vadovauto Vilniaus universiteto Studentų mokslinės draugijos Bibliotekininkystės ir bibliografijos būrelio nariai.

*Domas Kaunas,
Tomas Petreikis*

2 *Vladas Žukas. Susitikimai su daile: kolekcijos albumas* = *Vladas Žukas. Encounters with art: album of the Collection I* [tekstų autoriai: Vladas Žukas, Helmutas Šabasevičius, fotografas Antanas Lukšėnas]. Vilnius: [Savas takas ir Ko], 2009. 304 p.: iliustr.

K N Y G O T Y R A

85

Redakcijos adresas / Address

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas
Knygotyros, mediotyros ir leidybos tyrimų katedra.
Saulėtekio al. 9, I rūmai, 501–503 kab., LT-01513
Vilnius. Saulėtekio al. 9, building 1, rooms 501–503,
LT-01513 Vilnius, Lithuania. El. paštas (e-mail): ausra.
navickiene@kf.vu.lt, domas.kaunas@kf.vu.lt, elena.
maceviciute@gmail.com, ksistof.tolkacevski@kf.vu.lt.
<http://www.zurnalai.vu.lt/knygotyra/index>. Tel., faks.
(Phone, fax): (+370 5) 236 61 11; 236 61 16;
236 61 04

Redaktorių kolegija tomą baigė rengti
ir perdavė leidybai 2025 m. gruodžio mėn.
Kiekvienas straipsnis vertintas dviejų recenzentų

Vyriausioji redaktorė *Aušra Navickienė*
Sudarytojai *Domas Kaunas, Tomas Petreikis*
Dailininkė *Jurga Tėvelienė*
Viršelio autorė *Romualda Verygaitė*
Lietuvių kalbos redaktorė *Dalia Blažinskaitė*
Anglų kalbą redagavo *Armandas Rumšas*
Maketuotoja *Nijolė Bukantienė*

Išleido Vilniaus universiteto leidykla
Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius
info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
Knygos internete knygynas.vu.lt
Mokslo periodikos žurnalai zurnalai.vu.lt
24,7 aut. l. Tiražas 150 egz.
Printed by UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B, LT-09109 Vilnius